

# PUNCT DE VEDERE CU PRIVIRE LA PROIECTELE DE LEGI ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PREUNIVERSITAR ȘI SUPERIOR ROMÂNIA EDUCATĂ

*În atenția domnului Sorin-Mihai Cîmpeanu, Ministrul Educației*

Deși „România Educată” a împlinit aproape șapte ani de la naștere, nu a ajuns să fie nici pe departe un proiect matur sau genial, ci a fost, în realitate, tot timpul, orice altceva decât UN PLAN concret de reformare durabilă și de impact a sistemului de învățământ. La fel arată și propunerile de legi ale învățământului care pretind că transpun azi în legislație „România Educată”. Autorii nu par să știe nici de unde pornesc, nici unde vor să ajungem, nici cum exact. Acțiunile concrete, obiectivele, termenii sau resursele alocate sunt lăsate, în mare parte, într-o zonă neclară. Propunerile de legi sunt doar revelația unui eșec în lanț de definire a unei reforme care să dureze zeci de ani.

Un astfel de proiect de legi ar fi avut nevoie de consultări predictibile la care toți cei implicați în sistem să poată participa în mod real, de la bun început. Nu a fost cazul. Considerăm așadar imperioase:

- Retragerea celor două proiecte de legi
- Repornirea de la zero a elaborării unei noi legislații cu adevărat reformatoare și vizionare
- Ancorarea procesului de elaborare în realitate și în soluții substanțiale și concrete la problemele identificate în sistem
- Respectarea întocmai a legislației de tehnică legislativă, în special pentru elaborarea și adoptarea proiectelor de legi de importanță și complexitate deosebită
- Organizarea unor dezbateri tematice aplicate cu actorii din sistem și cu societatea civilă
- Retragerea persoanelor care au ghidat total greșit acest proces

Acest punct de vedere continuă demersurile Uniunii Salvați România de a reorienta procesul de reformare a sistemului de învățământ spre o dezbatere onestă.

România, la fel ca toate statele lumii, a trecut printr-o criză sanitară care a produs un dezechilibru cu efecte catastrofale în sistemul de învățământ. Inegalitățile existente încă dinaintea pandemiei au fost adâncite. Elevii și familiile lor, precum și personalul din învățământ au trecut printr-o perioadă care i-a bulversat nu doar din punct de vedere al performanțelor școlare, dar mai ales din punct de vedere psiho-emoțional. Or, pe un fond atât de fragil, în care s-au dovedit prioritare nevoia de programe de educație remedială și creșterea sprijinului pentru copii, profesori și familiile lor, Ministerul Educației a ales să aducă un nou element de bulversare în sistem. Îl considerăm un element de bulversare nu pentru că reforma în educație nu ar fi necesară, ci prin prisma modului în care a fost pusă în scenă de către ministrul Educației.

Având în vedere situația în care se află învățământul din România, o reformă în educație ar avea o misiune grea - de a-i convinge pe copiii și părinții din România că merită și poți să mergi la școala de stat, de a-i atrage pe copii în școală, în folosul lor, de a-i convinge că învățământul public și gratuit este cea mai bună opțiune pentru ei, pentru a-și îndeplini potențialul maxim.

Lipsa de viziune a Ministerului Educației nu va face decât să îi alunge pe părinți și copii, fie spre unitățile de învățământ particulare, fie către alte state pe cei ale căror familii își permit, spre munca prea devreme sau prea ieftină în România sau în alte țări pe cei care nu își permit - sau chiar spre delincvență.

# I. PROBLEME DE PROCES ȘI ARHITECTURĂ ALE UNEI REFORME RATATE

## 1. Fundamentarea precară - orice reformă în educație ar trebui să pornească de la cunoașterea și recunoașterea adevărului

Orice inițiativă legislativă - și mai ales una care ar trebui să reprezinte bazele unei reforme pe termen lung - trebuie să pornească de la definirea situației actuale și identificarea problemei sau problemelor pentru care se propun soluții. Totodată, pentru realizarea unei reforme în educație, este necesară în prealabil o analiză a literaturii de specialitate și a exemplelor de bună practică, precum și a elementelor de drept comparat. Politicile care s-au dovedit a fi cele mai de succes au la bază studii empirice și analize. Pe de altă parte, multe state, când pun bazele unei reforme, integrează modele de bune practici, observând și preluând ceea ce a funcționat pentru alte state pe care le iau drept model și respectiv adaptând aceste măsuri contextului socio-economic din propriul stat. Exemplele de bună practică și trecerea în revistă a literaturii de specialitate pe diferite teme lipsesc din componentele adresate. Această lipsă face ca întregul demers să nu aibă un fundament viabil.

Contrar normelor elementare de elaborare a unei inițiative legislative, expunerile de motive care însoțesc cele două proiecte de lege sunt prima dovadă a superficialității autorilor, care denotă mai degrabă o grabă de a bifa o „realizare”, fără intenția reală de a produce reforma mult promisă în educație. Deși Raportul „România Educată” este prezentat ca sursă principală a propunerilor, precizăm că din punct de vedere metodologic, nici Raportul „România Educată” nu respectă rigorile pe care un proiect de asemenea amploare le-ar presupune. În secțiunile de context ale raportului, analiza de nevoi nu este realizată în mod sistematic și riguros, ci mai degrabă superficial. Acest lucru afectează întreaga logică internă a intervențiilor formulate.

Ministerul Educației cu siguranță are acces la o serie de analize și studii care relevă situația actuală din sistemul de învățământ, din care ar putea observa, de pildă, că inechitatea și segregarea sunt probleme cruciale la toate nivelurile, iar în lipsa unor soluții clare, legile propuse nu vor produce schimbările necesare. Totuși, autorii recunosc în Expunerea de motive că *„Disparitățile rural-urban în educație persistă. Peste 40% dintre școlarii din România din învățământul primar și gimnazial merg la școală în mediul rural, cu rezultate educaționale mai scăzute. Discrepanța mare a rezultatelor obținute de elevi la examenele naționale indică o problemă de inechitate structurală.”* Exprimăm ferm necesitatea de a lua în considerare o serie de date concrete (pe care ministerul le cunoaște), date care nu pot fi ignorate atunci când avem în vedere reformarea sistemului de învățământ din temelii. Cu titlu de exemplu și fără a avea pretenția să putem înlocui prin acest document ample studii și dezbaterii:

- 1 din 3 copii este afectat de sărăcie, practic trebuie să aleagă între haine, mâncare și rechizite
- În anul 2020, Conform Institutului Național de Statistică, procentul copiilor între 0-17 ani aflați în sărăcie a crescut de la 23,4% la 30,1%<sup>1</sup>, iar 36,3% dintre copii, adică 1.582.000, se aflau în risc de sărăcie sau excluziune socială
- 1 din 4 copii se află în deprivare materială severă, practic trebuie să aleagă între mâncare și haine. Procentul acestora a crescut de la 17,7% la 21,4% în timpul pandemiei

---

<sup>1</sup> Institutul Național de Statistică, *Dimensiuni ale incluziunii sociale în România*, 2020

- 1 din 5 copii<sup>2</sup> afirmă că li se întâmplă să meargă la culcare deși încă le este foame
- Aproximativ 300.000 de copii nu se află în sistemul de învățământ
- Rata părăsirii timpurii a școlii de către copiii romi este 77%<sup>3</sup>
- 8% dintre românii de la țară au ales să întrerupă școala temporar sau definitiv pentru unul sau mai mulți copii, pentru a face față cheltuielilor<sup>4</sup>
- Șansele ca un copil să abandoneze școala sunt mai mari dacă el crește într-un mediu defavorizat, iar școlile cele mai dezavantajate se află în special în comunități dezavantajate<sup>5</sup>
- 58% dintre elevii care au intrat în clasa I acum 12 ani nu s-au înscris la Bacalaureat sau nu l-au promovat în sesiunea vară
- Peste 18.000 de elevi nu s-au înscris la Evaluarea Națională în 2022
- 88% dintre adulții din mediul rural au absolvit cel mult o școală postliceală<sup>6</sup>
- 62% dintre copiii din mediul rural merg pe jos la școală, iar elevii de liceu petrec aproape dublu mergând spre școală față de ceilalți copii<sup>7</sup>

## **2. Minimizarea rolului Parlamentului prin abilitarea excesivă a ministerului de a legifera prin legislație secundară**

Cele două proiecte de legi reprezintă mai degrabă un schelet al unui cadru de legiferare pentru Guvern, fapt care arată dorința Ministerului de a menține un control puternic în legiferare. Atât în propunerea pentru învățământul preuniversitar, cât și în cea pentru învățământul universitar, sunt prevăzute sute de norme prin care Ministerul Educației va avea competența exclusivă de a legifera prin ordine de ministru și hotărâri de guvern. Astfel, se reduce la un minim absurd importanța legislației primare, care este prerogativa Parlamentului. Executivul trebuie să pună în aplicare legile, nu să legifereze aproape exclusiv, prin ordine de ministru și hotărâri de guvern.

Riscurile sunt multiple. În primul rând, reglementarea excesivă prin legislație secundară, fără un cadru primar clar și cuprinzător, va duce la instabilitate legislativă. În al doilea rând, aceste reglementări vor ocoli eventuale corecturi în Parlament, inclusiv eventualele controale de constituționalitate, fiind posibil a fi controlate doar de instanțele de contencios, într-o procedură anevoioasă care poate dura și ani de zile.

## **3. Mimarea consultărilor publice, dominate de aroganța și autosuficiența ministrului**

Am urmărit cu atenție așa-zisele dezbateri și consultări organizate de minister mai degrabă cu scopul de a oferi o scenă de promovare a ministrului Educației, decât de a crea un cadru incluziv, în care să fie ascultate opiniile beneficiarilor direcți, ale profesorilor, ale experților și ale societății civile în general. În ciuda tuturor eforturilor de „promovare” a acestor proiecte de legi lipsite de viziune, inclusiv prin mobilizarea cadrelor de partid în organizarea de evenimente, putem constata că propunerile ministerului au fost deja respinse de societate, prin voci diverse.

<sup>2</sup> Salvați copiii, *Studiu privind incidența violenței asupra copiilor*, p. 9; World Vision România, *Bunăstarea copilului în mediul rural, 2022*

<sup>3</sup> Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2022-2027

<sup>4</sup> World Vision România, *Bunăstarea copilului în mediul rural, 2022*

<sup>5</sup> Monitorul Educației și Formării în România 2021, decembrie 2021, date din 2020

<sup>6</sup> World Vision România, *Bunăstarea copilului în mediul rural, 2022*

<sup>7</sup> *Idem*

Din aceste considerente, prin prezentul document ne propunem să atragem atenția asupra unor principii pe care le considerăm cruciale, în abordarea cărora ministerul a eșuat să propună cu adevărat o reformă.

Prezentul document nu conține amendamente tehnice în condițiile în care actualele texte propuse nu reflectă o viziune coerentă pentru reformarea sistemului de educație. Astfel, considerăm că amendamentele tehnice ar fi de prisos în acest moment și n-ar reprezenta mai mult decât o peticeală a unor forme care s-au dovedit a fi fără fond pe parcursul celor 42 de zile de consultare publică.

## II. PROBLEME DE FOND ALE UNEI REFORME RATATE

### 1. Echitatea nu reprezintă o prioritate pentru autori. Nu se întrevide dezvoltarea unui sistem de servicii integrate.

Prin proiectul legii învățământului preuniversitar s-ar perpetua fragmentarea și lipsa de coerență și unitate a politicilor existente. Pentru ca dreptul la educație gratuită să fie efectiv, statul trebuie să se asigure că sunt îndeplinite o serie de condiții minimale. Asigurarea unui cadru propice pentru desfășurarea actului educațional, prin acces la hrană, îmbrăcăminte, încălțăminte, transport adecvat, asigurarea unui climat sigur, educație remedială, trebuie să fie o prioritate pentru Ministerul Educației, care are obligația de a-și asuma un rol activ și de a coopera cu alte instituții în vederea sprijinirii accesului la educație. Cu alte cuvinte, atunci când reglementează educația incluzivă, ministerul ar trebui să arate că a înțeles că, alături de criteriul dizabilității, apartenența la anumite categorii defavorizate reprezintă un factor decisiv în șansele la educație. Astfel, deși Expunerea de motive la proiectul legii învățământului preuniversitar menționează educația incluzivă și echitabilă ca prioritate, prin referire la o serie de obiective internaționale, autorii proiectului legii par să ignore recomandările europene după principiul „Zic ca ei și fac ca mine”.

Pe de altă parte, Ministerul Educației pare că dorește să își asume mai mult un rol de „tăietor de panglici”, care bagă capul în poza de la final, la fel cum nu a ezitat să o facă în ultima perioadă ministrul Sorin Cîmpeanu, preocupându-se doar de excelență, de elite care oricum în prezent reușesc mai degrabă prin forțele proprii decât cu sprijinul statului. De altfel, încă din primele pagini ale proiectului reiese că excelența este o valoare mai importantă decât echitatea, sfidând Constituția, care consacră dreptul la învățătură și primul principiu enunțat în Raportul „România Educată” - echitate.

Unul din cele trei obiective stabilite de *Planul de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale*<sup>8</sup> pentru anul 2030 este reducerea cu 15 milioane a persoanelor aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială, din care 5 milioane ar trebui să fie copii. Strategia UE<sup>9</sup> privind drepturile copilului contribuie la realizarea obiectivelor Pilonului european al drepturilor sociale, fiind ancorată totodată în Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, ratificată de toate statele membre ale Uniunii Europene. Strategia UE recunoaște că un copil dintr-un mediu defavorizat are mai puține șanse decât un copil dintr-o familie înstărită de a avea rezultate bune la școală, de a se bucura de o stare bună de sănătate și de a-și realiza, mai târziu în viață, întregul potențial”.

<sup>8</sup>[https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b7c08d86-7cd5-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0008.02/DOC\\_1&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b7c08d86-7cd5-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0008.02/DOC_1&format=PDF)

<sup>9</sup> <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0142&from=en>

Proiectul legii învățământului preuniversitar menține o serie de instrumente sau programe, care până în prezent nu au fost oricum valorificate sau corelate cu ținte concrete și coerente între ele și pe care fie le pasează în responsabilitatea exclusivă a altor instituții, cu riscul adâncirii inechității din sistem, fie le golește de conținut sau de garanția implementării. În reglementarea educației incluzive, ministerul ignoră complet elevii săraci sau din alte categorii defavorizate. Astfel, Ministerul Educației a dovedit că nu dorește să țină cont de experiența mai multor organizații neguvernamentale, care de altfel i-au fost parteneri în elaborarea proiectelor de legi, în integrarea unor servicii care să sprijine accesul tuturor copiilor la educație. Dar, educație incluzivă este despre fiecare copil.

### **1.1. Finanțarea în învățământul preuniversitar. Finanțarea unităților de învățământ defavorizate sau a celor din consorții**

#### **Analiza propunerilor ministerului:**

Finanțarea de 15% din bugetul general consolidat prevăzută la art. 106 alin. (1) din Proiectul legii învățământului preuniversitar, este o țintă mai mică decât cea de 6% din PIB care era stabilită până acum (bugetul Ministerului Educației ar fi 4.3% din PIB-ul pe anul 2022) și se referă la bugetele tuturor instituțiilor care au legătură cu educația. Chiar și așa, faptul că este amânată până în anul 2027 punerea în aplicare a acestei prevederi denotă deprioritizarea *de facto* a educației. Totodată, Ministerul Educației nu a prezentat o analiză a modului în care a funcționat până în prezent mecanismul de finanțare actual și a preluat multe prevederi din actuala lege a educației.

Propunerea de suplimentare opțională cu 25% a costului standard per elev pentru unitățile de învățământ defavorizate, prevăzută la art. 107 alin. (4), este departe de a rezolva problema inechității. În primul rând, deși se introduce pentru prima dată la nivel de legislație primară conceptul de „unitățile de învățământ defavorizate”, acesta nu este definit, urmând ca ministerul să stabilească anual lista unor unități de învățământ.

Experiența Programului Național de Reducere a Abandonului Școlar, finanțat din PNRR, ne-a arătat că Ministerul nu dorește să țină cont de nivelul de marginalizare a localității sau a contextului comunitar în definirea unităților de învățământ defavorizate. Acest lucru creează dubii în privința alocării eficiente a resurselor financiare acolo unde va fi cu adevărat nevoie de ele. Totodată, remarcăm caracterul opțional al acestei prevederi. În lipsa unor criterii clare de clasificare a unităților de învățământ și a caracterului obligatoriu de sprijin suplimentar al acestora, propunerea ministerului rămâne goală de conținut.

Totodată, la art. 108 alin. (4) din Proiectul legii învățământului preuniversitar se propune suplimentarea costului standard cu 25% pentru unitățile de învățământ care fac parte din consorții școlare sau consorții de învățământ dual, constituite din unități de învățământ din mediul urban și rural. Însă nu este stabilită o obligație de apartenență la mediul rural (sau la categoria „unități de învățământ defavorizate”) a uneia dintre unitățile de învățământ partener. Astfel, dispare tocmai elementul care ar trebui să fie central în această măsură - anume încurajarea exact a parteneriatelor dintre unitățile de învățământ favorizate (cele mai multe fiind în mediul urban) și cele defavorizate (cele mai multe fiind în mediul rural), în vederea sprijinirii celor din urmă.

### **Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:**

- Asumarea creșterii bugetului alocat efectiv începând chiar din anul școlar 2022-2023.
- Reglementarea unui sistem de finanțare de tip granturi pentru școlile defavorizate și finanțarea acestora pe bază de proiecte, în funcție de nevoile specifice ale fiecăreia, prin raportare la un set de obiective și nu în funcție de numărul de elevi, dar și sprijinirea unităților de învățământ în elaborarea și implementarea proiectelor.
- Elaborarea și reglementarea unui mecanism echitabil de clasificare a unităților de învățământ din perspectiva riscului socio-educational, care să țină cont atât de indicatori educaționali (abandon școlar, rezultatele la evaluare, numărul de cadre didactice suplinoare, etc.), cât și de nivelul de marginalizare a localității în care se află respectiva unitate de învățământ.
- Dacă ministerul dorește să asigure cu adevărat sprijinul școlilor din mediul rural prin organizarea consorțiilor școlare, atunci trebuie reglementată condiția ca minim o unitate de învățământ din consorțiul școlar să fie din mediul rural sau din categoria „unități de învățământ defavorizate” pentru a se putea asigura suplimentarea finanțării costului standard per elev cu 25%. În plus, este necesară definirea unor obiective distincte (de exemplu reducerea abandonului școlar, creșterea nivelului de incluziune), măsurabile, a consorțiilor care beneficiază de această finanțare suplimentară.

## **1.2. Reducerea abandonului școlar, Școala după școală, Învățarea remedială, Masa caldă**

### **Analiza propunerilor ministerului:**

Având în vedere problema acută a inechității din sistemul educațional, reducerea abandonului școlar ar trebui să reprezinte un element central al reformei în educație. Însă acestuia i-a fost dedicată o singură pagină din cele 156 ale proiectului legii învățământului preuniversitar, într-o secțiune reglementată precar la capitolul X. Abandonul școlar, respectiv prevenirea sau reducerea acestuia, mai sunt menționate în alte secțiuni din lege - Programul „Învățare remedială” sau la secțiunea despre acordarea burselor sociale.

Programul „Masă Caldă”, redenumit „Masă sănătoasă 2022-2027”, este reglementat în secțiunea dedicată reducerii abandonului școlar (Secțiunea 5, art. 93 din Proiectul legii învățământului preuniversitar). Programul este limitat la 5 ani, după cum insistă ministerul chiar în denumirea lui. Integrează mai multe programe existente sau viitoare, din care majoritatea sunt finanțate din fonduri europene, programul-pilot de masă caldă derulat începând cu 2016 fiind marginalizat. În plus, programul nu este corelat cu programele „Școala după școală” sau „Învățare remedială”. Se dorește o colaborare cu Ministerul Agriculturii, care în prezent gestionează Programul pentru școli, însă este complet ignorată cooperarea cu Ministerul Sănătății sau cu autoritățile locale.

La nivelul învățământului antepreșcolar și preșcolar nu se regăsește nicio intenție de sprijinire și stimulare a organizării de creșe și grădinițe în regim de program prelungit. Pentru învățământul primar și gimnazial, programul „Școala după școală”, reglementat la art. 58, nu este stimulat, rămâne opțional și cu finanțare incertă.

De asemenea, tot opțională este și completarea normei didactice cu activitățile de tip școala după școală în cazul în care aceasta nu se poate constitui din ore de predare, pregătire pentru examene sau învățare remedială.

În ceea ce privește programul „Învățare remedială” (art. 58 alin. (2) și art. 59), nu sunt definite tipurile de activități, iar cele mai multe aspecte ale acestuia sunt reglementate separat de programul „Școala după școală”, deși cele două programe pot avea elemente comune de implementare. Având în vedere totuși că autorul propune două programe diferite, nu este clar în ce măsură un copil care beneficiază de programul „Învățare remedială” poate beneficia și de alte tipuri de activități specifice programului „Școala după școală”.

Atât „Școala după școală” cât și „Învățarea remedială” s-ar face, conform proiectului legii învățământului preuniversitar, „în limita fondurilor disponibile”, în ciuda faptului că învățarea remedială ar fi obligatorie. Astfel, nu există o garanție a finanțării. În niciunul dintre cele două programe nu se ține cont de alte aspecte precum plata personalului care depășește norma de 8 ore/zi, acordarea unei mese calde, transportul elevilor care ar trebui să stea peste program la școală, materialele necesare. În aceste condiții, meditațiile, plătite de cei care vor avea resurse, vor fi, probabil, în continuare, unica soluție viabilă pentru recuperare sau aprofundare.

Pentru activitățile din Programul „Învățare remedială”, neprecizate de altfel, ministerul se bazează pe voluntariatul organizațiilor neguvernamentale, deși proiectul îl face obligatoriu pentru copiii care înregistrează regres școlar, ceea ce reprezintă o contradicție.

Tuturor celor trei programe - „Școala după școală”, „Învățare remedială”, „Masă sănătoasă” - le lipsesc obiectivele clare, precum și criteriile de alocare, astfel încât acestea să devină permanente.

Nu rezultă clar din proiectul legii învățământului preuniversitar în ce măsură ar putea fi integrate programul de învățare remedială cu programul de masă „sănătoasă” în școli sau cu alte tipuri de instrumente cum sunt, de exemplu, bursele, având în vedere că în cazul copiilor care se află în risc socio-educational este nevoie de intervenții sistemice și nu de programe fără cap și coadă.

Nu în ultimul rând, spațiul în care se desfășoară aceste programe nu este definit, în condițiile în care pentru activitățile extrașcolare, care sunt reglementate și ele separat în capitolul privind beneficiarii, ministerul le precizează la art. 89 alin. (7) în mod expres - *„în cadrul unităților de învățământ preuniversitar, în cluburi, în palate ale copiilor, în tabere școlare, în baze sportive, turistice și de agrement sau în alte unități acreditate în acest sens”*, semn că acolo unde este nevoie mai mare de intervenție ministerul preferă să lase loc de interpretări sau pur și simplu să nu reglementeze nimic, riscând să nu se implementeze nimic.

### **Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:**

Învățământul modern este bazat pe învățământul cu program prelungit, care include o masă caldă pentru toți copiii din învățământul preuniversitar de stat. Aproximativ 370 de milioane de copii din învățământul preșcolar, primar și gimnazial beneficiază de o masă la școală în întreaga lume. Deși în mai multe state motivația inițială pentru demararea

programele de alimentație școlară a fost combaterea insecurității alimentare și a malnutriției, acum obiectivele variază, iar în prezent programele de alimentație școlară sunt parte esențială a sistemului de educație în mare parte dintre acestea, fie în variante complet susținute de bugetul de stat, fie prin susținere parțială pentru categoriile defavorizate. Permanentizarea și corelarea acestor servicii, alături de oferirea altor tipuri de servicii pentru asigurarea accesului la educație, va reprezenta în primul rând un sprijin pentru copiii care provin din familii cu resurse financiare limitate. Totuși, școala cu program prelungit, alături de dreptul la o masă caldă zilnic, trebuie să devină o normalitate în educație, având în vedere impactul pozitiv general asupra tuturor beneficiarilor sistemului de învățământ. Din acest motiv, considerăm că legea educației trebuie să reglementeze:

- Definirea mecanismului de avertizare timpurie în educație, pentru identificarea în toate unitățile de învățământ a copiilor care se află în risc de abandon școlar și au nevoie de servicii integrate pentru acces la educație. Chiar dacă acest mecanism este deja descris prin ordin de ministru, este important să fie recunoscut la nivelul legislației primare.
- Definirea educației remediale ținând cont și de alte nevoi pe care le-ar putea avea copilul care se află în risc de abandon școlar. Propunem următoarea definiție: *activități de prevenție și recuperare care includ furnizarea de servicii de consiliere elevilor, lecții suplimentare, consiliere parentală obligatorie, terapie psihologică, incluzând resurse educaționale adaptate sau activități pentru întreaga familie, în măsura în care acestea sprijină învățarea.*
- Finanțarea în regim de plata cu ora pentru activități desfășurate de cadrele didactice suplimentar celor 8 ore pe zi și introducerea posibilității pentru cadrele didactice experimentate de a substitui parțial activitățile de pregătire metodică-științifică cu activități de învățare remedială sau școala după școală
- Obiective clare și ambițioase pentru generalizarea programelor „Școala după școală” și „Masă caldă” - permanentizate cel târziu din 2030, prin creșterea anuală cu minim 10% a numărului de beneficiari. Prioritizarea unităților de învățământ defavorizate la finanțarea unor programe integrate (de exemplu învățare remedială împreună cu masa caldă) în baza unor analize de nevoi, însă conform recomandării de clasificare a unităților de învățământ și prin corelare cu suplimentarea finanțării unităților defavorizate, prezentate anterior.
- Întărirea rolului Ministerului Sănătății în programul „Masă caldă”, în special prin asigurarea unor ghiduri nutriționale
- Definirea în secțiunea dedicată beneficiarilor educației a dreptului tuturor copiilor din sistemul de învățământ la o masă caldă pe zi, iar dacă extinderea acestui beneficiu se face gradual trebuie realizată cu prioritate în unitățile de învățământ în care învață un număr ridicat de copii în risc de sărăcie și excluziune socială și în cele unde se derulează programe „Școala după școală” sau „Învățare remedială”.
- Obligația monitorizării și evaluării anuale a eficienței programelor, prin raportare la indicatori preciși (numărul de copii care participa/frecventează programul, numărul de copii care primesc o masă caldă, mediile semestriale, numărul absențelor la școală, numărul de copii care și-au îmbunătățit rezultatele școlare, numărul de copii care au finalizat ciclul primar, respectiv gimnazial) și publicarea pe site-ul web a tuturor rezultatelor acestora.



### 1.3. Transportul elevilor

**Analiza propunerilor ministerului:** Transportul elevilor, care este o necesitate pentru aproape 430.000 de copii, devine responsabilitatea exclusivă a consiliilor județene, în condițiile în care doar 3 dintre Consiliile Județene din țară au asigurat transportul județean gratuit al elevilor<sup>10</sup> în baza legii actuale. Dacă până acum Ministerul Educației asigura (în mod deficitar, acoperind 50% din sumele reale cheltuite de elevi) decontarea cheltuielilor cu naveta elevilor acolo unde nu există servicii publice de transport gestionate de consiliile județene, iar consiliile locale asigurau transportul local, în prezent varianta decontării este eliminată, lăsând doar în grija consiliilor județene asigurarea finanțării și a gratuității.

Soluția prin care ministerul mută asigurarea gratuității transportului elevilor în cel mai sensibil segment al ei, transportul intra-județean, nu este cu totul lipsită de merite, ci doar de ancorare în cotidian. Este de încurajat colaborarea inter-instituțională dintre Ministerul Educației și autoritățile locale, inclusiv în privința facilităților de deplasare între domiciliu și unitatea de învățământ pentru toți elevii, dacă în România structura administrativă ar fi compusă din câteva regiuni puternice. Pe de altă parte, în acest moment, responsabilitatea organizării navetei elevilor nu poate fi pasată către 42 de consilii județene aflate într-o degingoladă perenă, fără indicarea surselor de finanțare și fără ca Ministerul Educației să monitorizeze ce se întâmplă în practică.

#### **Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:**

- Finanțarea navetei elevilor din bugetul Ministerului Educației, prin transfer către bugetele autorităților publice locale a sumelor folosite pentru subvenția transportului elevilor
- Reprezentanții Ministerului Educației trebuie să participe la elaborarea unor standarde de cost realiste pentru naveta elevilor, să furnizeze date cu privire la numărul de elevi care frecventează anumite rute în vederea asigurării gratuității transportului tuturor elevilor
- Gratuitatea transportului elevilor trebuie să fie una efectivă și să excludă varianta de decont a sumelor cheltuite de elevi - copiii trebuie să se urce în vehicul fără să fie nevoiți să dețină sau să manipuleze sume de bani pentru a ajunge la școală

### 1.4. Bursele

**Analiza propunerilor ministerului:** Bursele devin o sursă de inechitate, contrar rolului pe care ar trebui să-l aibă. Din cele patru tipuri de burse existente în prezent - de performanță, de merit, de studiu și sociale, rămân în responsabilitatea ministerului doar bursele pentru olimpici. Pentru bursele de performanță și cele sociale, școlile vor fi lăsate să se descurce singure și să aleagă pe cine exclud. Aceste tipuri de burse vor fi deci supuse unor condiționări suplimentare, în funcție de numărul cazurilor excepționale, raportate la numărul total de elevi, deci în mod clar discriminatoriu, inechitabil, de la o școală la alta și cu încadrare în fondul disponibil, reglementat la art. 90 alin. (6).

---

<sup>10</sup> Dudună, Ariana, „Analiza asigurării transportului județean gratuit al elevilor din România”, Aprilie 2022.

## **Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:**

Dintre toate bursele enumerate de minister, considerăm că bursa socială este cea care necesită o atenție deosebită, iar reglementarea acesteia necesită modificări substanțiale.

- Pentru ca bursele sociale să ajungă la toți copiii care au nevoie, ministerul trebuie să își mențină atribuția de a stabili criteriile aplicabile la nivel național, fără a exista posibilitatea de stabilire la nivelul școlii a unor criterii suplimentare.
- Principiul de bază ar trebui să fie alocarea tuturor resurselor financiare acolo unde este necesar și nu excluderea unor copii în funcție de resursele existente. Prin urmare, fondul destinat bursei sociale trebuie stabilit în funcție de nevoile identificate la nivelul fiecărei școli, respectiv numărul de copii care se încadrează în criteriile stabilite de minister, și nu prin raportare la o sumă fixă în funcție de numărul de copii din școală.
- Legea educației trebuie să prevadă un quantum dinamic al bursei sociale, raportat la salariul minim brut pe economie, și nu un quantum fix care să depindă ulterior de acte normative secundare.
- Bursele sociale trebuie acordate, așa cum am menționat anterior, într-un sistem de servicii integrate, și nu tratate ca un instrument singular pentru sprijinirea accesului la învățământ, prevenirea sau reducerea abandonului școlar.

## **1.5. Educație specială**

### **Analiza propunerilor ministerului:**

După ce propune într-un mod aproape ireal 5 niveluri de sprijin pentru copiii cu nevoi educaționale speciale și un Plan individualizat de servicii familiare pentru fiecare copil, ministrul își aduce aminte că nu toate unitățile de învățământ au resurse pentru a face asta, așa că găsește portite de scăpare pentru aceste unități subfinanțate. Potrivit art. 51 alin. (5) „Specialiștii din cadrul compartimentului de asistență psihopedagogică, constituit la nivelul fiecărei unități de învățământ preuniversitar, au obligația de a monitoriza evoluția preșcolarului/elevului, pentru a propune, în funcție de evoluția acestuia, fie menținerea la nivelul de sprijin/clasa/unitatea de învățământ respectivă, fie reorientarea către alt nivel de sprijin/clasă/unitate de învățământ care să corespundă nivelului psihoindividual și tipului de intervenție impus de dizabilitatea și de nivelul de severitate a acesteia.” Apare întrebarea: ce se întâmplă în mediul rural, acolo unde nu vor exista specialiști? Rezolvarea, eronată, propusă de minister, pare că se regăsește la art. 53 - dacă nu se poate oferi în instituțiile de învățământ în proximitatea elevului, acestuia i se va atribui loc la cea mai apropiată unitate de învățământ care asigură sprijinul necesar. Cu alte cuvinte, copiii cu CES pot fi trimiși cu ușurință în școlile din orașe, însă fără a ține cont că acești copii au nevoie de un transport adecvat, iar lipsa acestuia îi poate face chiar să abandoneze școala. Se încalcă astfel exact principiul conform căruia persoanele cu dizabilități trebuie să primească ajutor în mediul în care trăiesc. Pasarea responsabilității către școlile din urban nu este o rezolvare.

Totodată, propunerile din proiectul legii învățământului preuniversitar, în special cu privire la integrarea copiilor cu nevoi speciale în învățământul de masă, se dovedesc deja a fi simple promisiuni, având în vedere ultimele declarații ale ministrului Educației: „se va face gradual, doar în măsura în care la nivelul unităților de învățământ preuniversitar de masă vor fi asigurate condițiile specifice din perspectiva existenței resursei umane calificate (consilieri, profesori de sprijin și cadre didactice formate pentru educația

*copiilor cu CES), precum și din perspectiva existenței infrastructurii dedicate (cabinele psihopedagogice, camere resursă...)*<sup>11</sup>. Din nou, aceeași incertitudine și lipsă de asumare a unor obiective concrete.

**Direcție posibilă pentru remedierea acestor neajunsuri:** Reglementarea obligației tuturor instituțiilor de învățământ preuniversitar fără excepție:

- Să constituie un compartiment de asistență psihopedagogică. Chiar dacă la art. 19 alin. (8) se prevede că „În fiecare unitate de învățământ primar, secundar inferior și liceal se va asigura funcționarea și dotarea corespunzătoare cel puțin a unui cabinet medical, a unui compartiment de asistență psihopedagogică, a unei camere resursă pentru educație specială, a unei biblioteci și a câte unui laborator de informatică și STEAM”, nu este clar a cui este această obligație.
- Să contracteze numărul necesar de profesori itineranți/de sprijin și de consilieri școlari, pentru a oferi tuturor copiilor cu nevoi educaționale speciale o educație de calitate, în comunitate, aproape de casă. Copiii cu nevoi educaționale speciale și copiii cu dizabilități nu trebuie să se simtă niciun moment discriminați.

## **1.6. Obligația aparținătorilor de școlarizare a elevilor**

### **Analiza propunerilor ministerului:**

Proiectul legii învățământului preuniversitar ridică la rang de lege o prevedere existentă în regulamentul cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar, și anume obligația părintelui sau a unui alt reprezentant legal de a lua măsuri pentru școlarizarea elevului, pe perioada învățământului obligatoriu. Pentru nerespectarea acestei obligații, proiectul de lege prevede că fapta constituie contravenție și se sancționează cu amendă cuprinsă între 1.000 și 5.000 de lei, ori cu muncă echivalentă în folosul comunității. O astfel de sancțiune ar fi binevenită și ar reduce abandonul școlar doar dacă reglementarea ar fi adaptată realităților sociale și corelată cu celelalte prevederi ale sistemului nostru de drept. Problema de fapt și de drept este că această sancțiune se aplică doar dacă directorul unității de învățământ la care este înmatriculat elevul sesizează persoanele împuternicite de primar. Astfel, ministerul lasă exclusiv la latitudinea directorilor sancționarea părinților pentru neluarea măsurilor de școlarizare a copiilor.

Prin această propunere de reglementare mult prea generală și vagă, se poate ajunge la situații în care părinți vinovați nu vor putea fi sancționați, cum ar fi situația în care un copil nu a frecventat niciodată școala sau cea a părinților insolubili.

Totodată, cu privire la sancțiunea „muncă în folosul comunității”, nu este clar cum se va aplica și în ce fel ar putea să conducă la atingerea scopului legitim de reducere a abandonului școlar.

În ceea ce privește corelarea cu celelalte prevederi deja existente, la art. 380 din Codul penal fapta părintelui sau a persoanei căreia i-a fost încredințat, potrivit legii, un minor și care, în mod nejustificat, îl retrage sau îl împiedică prin orice mijloace să urmeze cursurile învățământului general obligatoriu reprezintă deja o infracțiune și este

<sup>11</sup>

<https://www.edupedu.ro/examen-de-admitere-la-colegii-nu-doar-la-cele-nationale-evaluarea-nationala-pentru-toti-elevii-limba-romana-proba-distincta-la-bacalaureat-anunta-sorin-cimpeanu-dupa-discutii-cu-sindicatetele-de/>

sanționată chiar cu închisoarea. În aceste condiții, textul proiectului de lege a învățământului preuniversitar conține un nou element contradictoriu care arată o problemă și mai gravă - aceeași faptă ar fi atât contravenție (în Legea învățământului), cât și infracțiune (în Codul penal)! Riscul major al acestei incoerențe și necorelări legislative poate conduce la imposibilitatea autorităților de a încadra juridic fapta, astfel, persoane vinovate nu vor putea fi sancționate.

#### **Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:**

Toți copiii trebuie să frecventeze cursurile învățământului obligatoriu. Pentru a atinge obiectivul reducerii abandonului școlar și pentru a preveni neșcolarizarea copiilor, ministerul trebuie să aibă în vedere următoarele:

- Să delimiteze și să coreleze elementul material al contravenției cu cel al infracțiunii reglementată de Codul penal, respectiv inacțiunea de „*neluare a măsurilor de școlarizare a elevului pe perioada învățământului obligatoriu*” cu acțiunea de „*retragere sau împiedicare a minorului prin orice mijloace să urmeze cursurile învățământului general obligatoriu*”, astfel încât să se cunoască cu exactitate întinderea fiecărei fapte. Legea învățământului ar trebui să completeze norma penală și să nu fie paralelă cu aceasta.
- Să extindă posibilitatea de a sesiza persoanele împuternicite de primar, astfel încât orice persoană interesată sau care are cunoștință de situația copilului/elevului să le poată sesiza.
- Să stabilească o obligație în sarcina instituțiilor și autorităților responsabile de protecția copilului de a sesiza persoanele împuternicite de primar cu privire la neșcolarizarea elevului
- Să elimine pedeapsa alternativă „muncă în folosul comunității” și menținerea unei singure sancțiuni pecuniare pentru săvârșirea contravenției, întrucât aceasta se aplică de regulă unor fapte cu grad redus de pericol social și nu poate avea în această situație caracter preventiv.

### **1.7. Educația non-formală în palatele și cluburile copiilor**

#### **Analiza propunerilor ministerului:**

Educația non-formală din palatele și cluburile copiilor, unde copiii au în prezent acces gratuit, riscă să se desființeze. Conform propunerii legislative, cluburile sportive școlare și palatele copiilor trec în subordinea primăriilor, în condițiile în care multe dintre acestea nu au resursele necesare, iar această măsură le poate aduce chiar falimentul. Totodată, cadrele didactice își pierd statutul obținut cu greu prin pregătire și examene - toate examenele, titlurile și drepturile salariale obținute în urma acestora nu vor mai conta. Mai mult, conform art. 215 alin. (3) din proiectul legii învățământului preuniversitar, după 10 ani destinația clădirilor poate fi schimbată iremediabil. Am reținut din anunțul Ministerului Educației în urma consultării organizațiilor sindicale că personalul încadrat își va menține calitatea de personal didactic titular și că toate componentele de patrimoniu, terenurile și clădirile unităților de educație extrașcolară vor face parte din domeniul public și vor fi administrate de către consiliile județene, iar schimbarea destinației se va putea face numai cu avizul conform al Ministerului Educației.

#### **Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:**

Ministerul Educației ar trebui să valorifice clădirile pe care le are în patrimoniu, inclusiv să extindă sau să flexibilizeze destinația lor tot în scopul educației. De exemplu, aceste clădiri ar putea servi pentru desfășurarea unor activități din cadrul programelor „Școala după școală” sau „Învățare remedială”. Considerăm astfel necesare:

- Păstrarea palatelor și cluburilor copiilor în patrimoniul Ministerului Educației
- Eliminarea posibilității de schimbare a destinației clădirilor după 10 ani
- Asigurarea resurselor financiare adecvate pentru întreținerea și operativizarea acestora

## **1.8 Acces echitabil al elevilor în universități, indiferent de mediul de proveniență**

### **Analiza propunerilor ministerului:**

În ciuda insistenței – atât în expunerea de motive, cât și în lege – asupra asigurării unui acces echitabil al tinerilor în sistemul de învățământ superior, legea în realitate consacră, din nou, doar mecanismul sprijinului financiar printr-un sistem de burse pentru studenții proveniți din medii mai puțin favorizate.

**Direcție posibilă pentru remedierea acestor neajunsuri:** Este nevoie de reglementare privind finanțarea de infrastructură de suport necesară pentru aceste categorii – spații de cazare și eventual alimentație la standarde decente. În lipsa unui mecanism de suport mai complex, accesul tinerilor din medii defavorizate va cunoaște limitări și în anii următori.

## **2. Criza de personal nu este preîntâmpinată**

- *Accesul în profesia de cadru didactic este îngreunat*
- *Cadrele didactice primesc promisiuni în loc de salarii mărite*
- *Lipsește stimulentele pentru resursa umană calificată să ocupe posturi în unitățile de învățământ defavorizate*
- *Angajatorul este ignorat în decizia de amânare a pensionării cadrelor didactice.*

### **Analiza propunerilor ministerului:**

Proiectul de lege al învățământului preuniversitar introduce un nou element de bulversare cu privire la salarizarea din învățământ, în condițiile în care de 5 ani este amânată aplicarea grilei de salarizare prevăzută de Legea nr. 153/2017. Se tot promit și se acordă diverse majorări derizorii și confuze. Proiectul nu prevede decât la art. 106 alin. (2) că salarizarea cadrelor didactice stagiare este stabilită la nivelul salariului mediu brut pe economie, fără a face vreo referire la modalitatea de stabilire a salariilor de bază pentru celelalte categorii de cadre didactice și fără să modifice efectiv grila de salarizare, prevăzute de Legea nr. 153/2017. Astfel, proiectul legii învățământului preuniversitar nu asigură o predictibilitate pentru salariile celorlalte cadre didactice. Măsura tranzitorie prevăzută la alin. (14) al articolului 217, care prevede că salariul cadrului didactic stagiar se stabilește la nivelul cadrului didactic debutant prevăzut de Legea nr. 153/2017, este în contradicție cu prevederea de la art. 106 alin. (6), care stabilește că salariul cadrului didactic stagiar este stabilit la nivelul salariului mediu brut pe economie, în condițiile în care nu se propune în mod concret modificarea grilei salariale pentru toate categoriile. Cu alte cuvinte:

- nu se știe ce salarii vor primi toți profesorii, chiar dacă ministrul Sorin Cîmpeanu a anunțat o mărire a acestora - chiar de 43%. În ciuda declarațiilor, un calcul sumar ar arăta că doar creșterile salariilor profesorilor debutanți de la nivelul actual la cel al salariului mediu pe economie reprezintă o creștere a fondului de salarii de peste 100%.
- nu există o claritate în ceea ce privește aplicarea creșterilor salariilor, având în vedere că nici în prezent nu se acordă salariile stabilite prin Legea nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fondurile publice.

Totodată, proiectul legii învățământului preuniversitar nu stabilește niciun stimulent pentru ocuparea posturilor în unitățile de învățământ defavorizate.

Accesul în cariera didactică este schimbat fundamental prin introducerea stagiaturii cu o durată de un an și a unui nou examen, pe lângă celelalte existente - examenul de licențiere. Admitem nevoia de profesori calificați, însă Ministerul Educației nu a avut în vedere criza de personal care va urma în școli și impune cerințe noi de acces în profesie.

Ministerul nu se arată interesat de titularizare. Proiectul de lege nu are în vedere modificări esențiale în aceasta privință, autorii proiectului legii învățământului preuniversitar înțelegând doar să schimbe denumirea din concurs de titularizare în concurs național unic, iar angajarea să se poată face și pentru jumătate de normă. Astfel, toate problemele din prezent rămân tot acolo, noul proiect nu aduce nicio îmbunătățire.

Conform proiectului legii învățământului preuniversitar, profesorul poate continua munca la catedră până la împlinirea vârstei de 70 de ani, dacă solicită acest lucru cu 30 de zile înainte de îndeplinirea condițiilor de pensionare, iar angajatorul nu poate îngradi sau limita acest drept.

Nu în ultimul rând, proiectul legii învățământului preuniversitar lasă personalul didactic în afara protecției sociale oferită de Codul muncii, întrucât se prevede că raporturile de muncă sunt guvernate de Codul muncii doar pentru cadrele nedidactice. Amintim faptul că protecția socială a salariaților este un drept consacrat de Constituția României, la art. 41.

#### **Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:**

Ministerul Educației trebuie să aibă în vedere toate aspectele esențiale privind statutul cadrelor didactice și să formuleze prevederile proiectului de lege a învățământului preuniversitar în mod profesionist și complet, cu luarea în calcul a tuturor nevoilor sistemului în ansamblul său:

- Prevederea în mod expres că grila de salarizare prevăzută în Anexa I la Legea nr.153/2017 va fi actualizată, astfel încât salariile tuturor celorlalte cadre didactice să fie adaptate pornind de la salariul mediu pe economie;
- Intrarea în vigoare a întregii majorării salariale prevăzute și promise pentru tot personalul din învățământ odată cu intrarea în vigoare a noii legi
- Stabilirea unor stimulente pentru ocuparea posturilor din unitățile de învățământ defavorizate, pentru performanța profesorilor din aceste școli, pentru creșterea motivației și a stabilității pe post a acestora;
- Corelarea salarizării cadrelor didactice cu evaluarea periodică a acestora.

- Stabilirea perioadei stagiaturii ca o condiție de formare profesională și de rămânere în sistem, și nu ca o condiție de acces în profesie;
- Ministerul trebuie să identifice toate problemele cu privire la concursul de titularizare și să încerce să le aibă în vedere în noul proiect
- Considerăm că este nevoie de acordul angajatorului, în funcție de nevoile unității de învățământ sau de statutul profesorului, pentru continuarea activității unui cadru didactic până la vârsta de 70 de ani;
- Ministerul trebuie să aibă în vedere faptul că profesorii sunt salariați și să includă în proiectul de lege o normă de trimitere la Codul muncii, în sensul că prevederile Legii învățământului se completează cu prevederile codului, astfel încât să fie asigurată protecția socială a cadrelor didactice, cu toate drepturile ce decurg din aceasta: protecție în caz de concediere, dreptul la securitate și sănătate în muncă, dreptul la informare și consultare, dreptul la acțiuni colective etc.

### **3. Elevii și studenții nu sunt principalii beneficiari - proiectele denotă superficialitate în abordarea disciplinelor și schimbări mari, dar ambiții mici în evaluarea rezultatelor învățării și tranziția de la un ciclu la altul. Examenele de admitere ale colegiilor naționale.**

#### **Analiza propunerilor ministerului:**

Ministerul Educației a eșuat deja în asigurarea unei coerențe a curriculumului național. Profilul absolventului sau planurile-cadru, urmate de conținuturi educative adecvate sunt responsabilități pe care ministerul le tergiversează. În lipsa acestora, noile legi perpetuează un non-sens legislativ, respectiv legiferarea unor discipline, deși art. 64 alin. (1) prevede, la fel ca în Legea educației actuală, că „Planurile-cadru de învățământ cuprind disciplinele, domeniile de studiu, respectiv modulele de pregătire obligatorii și opționale, precum și numărul minim și maxim de ore aferente acestora.”, iar ele se aprobă prin ordin al ministrului educației conform art. 64 alin. (7). Astfel, ministerul „încalcă” legea încă din momentul elaborării ei. Pentru că nu legea, ci planurile-cadru trebuie să cuprindă disciplinele și modulele de pregătire obligatorii și opționale.

Însă, ca să mulțumească valul de parlamentari care doresc să intervină în stabilirea a ce trebuie (sau nu) să învețe copiii la școală, în locul experților, și care au inundat parcursul legislativ cu inițiative ce adaugă discipline diverse, dar și ca răspuns la valul de nemulțumire, justificat, al elevilor și părinților față de necorelarea profilului absolventului cu realitățile curente, ministerul propune introducerea în lege a unei noi discipline, pe lângă păstrarea celor trei din legea actuală (Religie, Educația fizică și sportul, Istoria Holocaustului). Disciplina „Educație pentru viață” ar cuprinde nu mai puțin de 14 (paisprezece) module. Așa cum au mai remarcat cadre didactice sau specialiști, din reglementarea unei discipline cu acest nume se poate deduce că restul activităților școlare sau al disciplinelor nu ar fi tot pentru viață. Dacă „educația pentru viață” devine o materie tip șaorma cu de toate, se pune întrebarea legitimă - celelalte discipline ce scop au? Mai mult, Rezultatele evaluării pentru fiecare modul din cadrul disciplinei școlare „Educație pentru viață” ar urma să fie exprimate prin calificative de tip „Admis”/ „Respins”. Ce ar însemna pentru un copil să fie „Respins” la disciplina „Educație pentru viață”?

Dincolo de articole cu prevederi rizibile din propunerea de lege pentru învățământul preuniversitar, precum „Rezultatele, munca și comportamentul elevului trebuie evaluate într-o varietate de moduri”, capitolul IX, cel dedicat evaluării, reprezintă o abandonare definitivă de către minister a misiunii de a asigura un învățământ de calitate.

În ceea ce privește evaluarea, o simplă comparație cu prevederile din Legea nr.1/2011 ne arată că evaluarea de la clasa a IV-a nu ar mai fi condiționată de folosirea unui model internațional de testare, cea de la clasa a șasea nu ar mai cuprinde și componenta de preorientare școlară, iar cea de la clasa a VIII-a, evaluarea națională, abandonează total intenția de a verifica cunoștințele la o limbă străină, abilitățile digitale sau nivelul de înțelegere civică. Practic, acum 10 ani, autorii Legii nr.1/2011 își imaginau că adolescenții vor fi capabili să poarte o conversație simplă într-o limbă de circulație internațională, să folosească un computer și să știe, în general, pe ce lume trăiesc. În 2022, fără nicio explicație, autorii proiectului legii învățământului preuniversitar renunță la aceste cerințe, iar examenul de evaluare națională, căruia îi este dedicat un singur alineat, va fi organizat din ariile curriculare limbă și comunicare, matematică și științe, după o metodologie misterioasă.

Apare în schimb posibilitatea acordată colegiilor naționale, extinsă între timp la toate colegiile conform declarațiilor recente ale ministrului, de a organiza examene de admitere, înainte evaluării naționale (în textul propunerii) sau după evaluarea națională (din ultimele declarații). Un sondaj efectuat de organizația World Vision arată că mai bine de 70% dintre cei 65.000 de părinți respondenți ai sondajului efectuat nu sunt de acord cu această măsură, pe care o văd ca pe o segregare. Dincolo de tratamentul preferențial pentru anumite unități de învățământ, rămâne întrebarea: de ce un sistem simplu, ușor de înțeles și care nu ridică suspiciuni, ca evaluarea națională, urmată de repartizare computerizată, nu poate asigura o departajare a elevilor și este nevoie de un examen suplimentar, la alte standarde, dar și de natură să creeze neîncredere?

Aceași politică de reducere a nivelului de cerințe se reflectă în organizarea bacalaureatului, care ajunge să fie compus din o singură probă ghiveci din toate materiile, posibil grilă. Ministrul a revenit între timp, după consultări cu sindicatele, și a transformat limba română în probă separată. Se marchează astfel o premieră în educația românească: pentru prima dată sunt reduse pretențiile și este dus în derizoriu examenul maturității, cândva piatra de încercare a parcursului școlar al unui elev. Este inexplicabil cum verificarea cunoștințelor de specialitate este doar o probă facultativă, cu toate asigurările ministrului că elevii vor fi stimulați să participe la ea prin acordarea unui certificat.

#### **Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:**

- Recunoașterea problemei - evaluarea națională nu reflectă cu adevărat calitatea sistemului de învățământ și nu redă cu fidelitate nivelul performanțelor școlare, iar diferențele dintre evaluarea la clasă și notele de la evaluarea națională, în medie mai mari de două puncte, relevă un sistem de notare complet rupt de realitate
- Evaluare națională obligatorie și exigentă în așa fel încât să producă și o departajare alături de verificarea unui set elementar de competențe
- Revenirea la măsurile prevăzute în Legea nr. 1/2011 cu verificarea la finalul clasei a 8-a inclusiv a nivelului la o limbă străină, a competențelor digitale și a cunoștințelor civice.
- Proba E (de specialitate) - obligatorie la bacalaureat
- Ministerul Educației trebuie să elimine din lege orice referire la o disciplină anume și să finalizeze planurile-cadru promise de atâta vreme, programele școlare, urmate de actualizarea manualelor.



## 4. Reformă instituțională sau mascarea sinecurilor?

### Analiza propunerilor ministerului:

Noua lege a educației schimbă arhitectura de sistem nu pentru a servi mai bine interesele beneficiarilor, ci pentru a hrăni mai bine clientela politică și a crește implicarea politicului în educație. Direcțiile deconcentrate județene devin cea mai importantă structură din teritoriu, înlocuind inspectoratele, iar concursurile pentru ocuparea posturilor de conducere sunt viciate prin două probe subiective, respectiv o probă având ca obiect evaluarea proiectului managerial depus de candidat și un interviu susținut în fața comisiei de concurs. În realitate, în loc de profesionalizare, la schimbarea fiecărui Guvern vor putea fi înlocuiți directorii pe criterii politice.

Desființarea Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar și înlocuirea acesteia cu Autoritatea Națională pentru Inspecție Școlară și Asigurarea Calității (ANISAC), care preia și o parte din funcția de inspecție școlară de la inspectorate, pare o altă încercare de asigurare a controlului politic. Numirea conducerii va fi realizată de către ministrul educației, în mod discreționar, punând sub semnul întrebării capacitatea instituției de a autoriza, acredita sau evalua în mod echitabil unitățile de învățământ.

Se înființează mai multe instituții noi - centre, direcții, institute și autorități. Toate aceste desființări și înființări par mai degrabă niște permutări și modificări de formă, pentru a simula reforma, păstrând și înmulțind de fapt instrumentele de control politic pentru a satisface mai bine interesele partidelor. Acest lucru adaugă și mai multă instabilitate în sistem, ratând cu bună știință prevederi concrete care să contribuie în mod evident la eficientizarea și transparentizarea de care este atâtă nevoie în instituțiile statului.

Toate aceste propuneri ignoră exact nevoia de a crește autonomia unităților de învățământ, dar și nivelul de profesionalizare în toate instituțiile din sistemul de învățământ.

### Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:

- Directorii instituțiilor care guvernează educația să fie desemnați de Ministerul Educației, în baza unei evaluări/selecții prealabile efectuate de o comisie formată din specialiști în recrutarea resurselor umane. Mandatul să fie de 4 ani, iar contractul de mandat să includă:
  - criterii de integritate și etică
  - obiective cuantificabile de performanță
  - condițiile încetării sau prelungirii mandatului
  - dreptul de a utiliza bugetul și resursele extrabugetare conform analizei de nevoi de la nivelul școlii și obiectivelor de mandat aprobate de către consiliile de administrație
- Consiliile de Administrație ale unităților de învățământ ar trebui să dobândească mai multe atribuții și să devină un factor de decizie:
  - să aibă dreptul să recruteze directori și cadre didactice, în funcție de nevoile școlii
  - să gestioneze relația cu comunitatea și cu mediul de afaceri și să deschidă școlile către societate

- să aprobe planurile de management ale directorilor, inclusiv indicatorii de performanță, să le monitorizeze și să le evalueze performanța acestora
  - să aprobe bugetul și să urmărească realizarea planificării financiare
  - să supervizeze sistemele de transparență și de comunicare ale școlilor cu comunitatea, elevii și părinții
- Directorii de școală să fie desemnați de către consiliile de administrație, în baza unei evaluări/selecții prealabile efectuate de o comisie formată din specialiști în recrutarea resurselor umane.

## 5. Rectorii - permanenți și atotputernici

### Analiza propunerilor ministerului:

Conform proiectului legii învățământului superior, Consiliul Național al Rectorilor devine organizație „de interes național” și avizează deciziile Ministerului Educației cu privire la învățământul superior. Este important de menționat, înainte de orice discuție, că formulele de conducere ale universităților din România sunt aproape impermeabile la schimbare. Această stare de fapt înlătură orice obiecție legată de puterea reală a rectorului în raport cu Senatul universitar: rectorul este stăpânul absolut și controlează Senatul. De altfel, sunt două metode de a alege rectorul: prin concurs public sau prin vot direct al cadrelor didactice și de cercetare titulare și al reprezentanților studenților. Aproape întotdeauna, este folosită a doua metodă, cea care apără instituția de orice tentativă de reformare.

Interesele financiare de grup, nepotismul, controlul ferm al catedrelor, utilizarea unor organizații studențești ca paravan pentru justificarea unor decizii paralizează întregul sistem de învățământ superior, unul extrem de bogat, de vreme ce universitățile au reușit să strângă sute de milioane de euro în conturi. Vorbim așadar de sume colosale la dispoziția rectorilor care au primit recent și posibilitatea de a deveni investitori în numele instituțiilor pe care le conduc.

În fine, deși o asemenea acumulare toxică de putere nu avea cum să nu treacă neobservată în spațiul public, iar studenții, unele cadre didactice, specialiști în educație au solicitat în mod repetat limitarea ei, propunerea de lege stabilește numărul maxim de mandate la două, fără a limita însă și numărul acestora iar durata unui mandat crește de la patru la cinci ani.

Conform proiectului legii învățământului superior, Consiliul Național al Rectorilor va putea:

- să devină organism de interes național și, practic, un tutore al Ministerului Educației pe partea de învățământ superior - art. 4 din proiectul de lege a învățământului superior
- să avizeze TOATE deciziile Ministerului ce privesc organizarea anului universitar - art. 29 alin. (7) din proiectul de lege a învățământului superior
- dreptul de a fi consultat cu privire la componența comisiilor naționale – Comisia Națională pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) și Comisia Națională de Standardizare a Titlurilor și Gradelor Universitare (CNSTGU) - art. 142 alin. (3) din proiectul de lege a învățământului superior
- dreptul de a fi consultat cu privire la standardele pentru titlurile de conferențiar și profesor - art. 144 alin. (1) din proiectul de lege a învățământului superior

Astfel, Consiliul Național al Rectorilor capătă drept de veto peste politica statului român legată de universități, iar ministrul Cîmpeanu se asigură că dr. Cîmpeanu de la Consiliul Rectorilor va rămâne șef peste universitar și după ce ministrul Cîmpeanu nu va mai fi ministru.

#### **Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:**

- Eliminarea menționării Consiliului Național al Rectorilor în legea învățământului superior
- Păstrarea duratei mandatului de patru ani pentru rector și limitarea numărului de mandate la două mandate, în sensul în care o persoană poate fi aleasă în funcția de rector de maxim două ori
- Ocuparea funcției de rector prin concurs, așa cum sunt selectați și decanii

### **6. Portițe juridice pentru plagiatori și falsificatori**

#### **Analiza propunerilor ministerului:**

Proiectul legii învățământului superior, la art. 154 alin. (1) înlătură răspunderea civilă, administrativă și disciplinară a celor vinovați de săvârșirea unor fapte, dacă au trecut mai mult de 3 ani de la data săvârșirii lor. Exemple de astfel de fapte sunt:

- plagiatul
- falsificarea de date experimentale, de date obținute prin calcule sau simulări numerice pe calculator ori de date sau rezultate obținute prin calcule analitice ori raționamente deductive
- introducerea de informații false în solicitările de granturi sau de finanțare, în dosarele de candidatură pentru abilitare, pentru posturi didactice sau de cercetare
- îngreunarea deliberată, împiedicarea sau sabotarea activității didactice sau de cercetare a altor persoane, inclusiv prin blocarea nejustificată a accesului la spațiile destinate cercetării universitare, prin avarierea, distrugerea ori manipularea aparaturii experimentale, a echipamentului, a documentelor, a programelor de calculator, a datelor în format electronic, a substanțelor organice sau anorganice ori a materiei vii necesare altor persoane pentru derularea, realizarea sau finalizarea activităților didactice sau de cercetare
- încălcarea regimului juridic al conflictului de interese și incompatibilităților prevăzut la art. 156 și nedezvăluirea situațiilor de conflicte de interese sau incompatibilități în activitatea de evaluare
- nerespectarea confidențialității în evaluare
- abuzul de autoritate pentru a obține calitatea de autor sau coautor al publicațiilor persoanelor din subordine sau pentru a obține salarizare, remunerare sau alte beneficii materiale din proiectele de cercetare-dezvoltare conduse ori coordonate de persoane din subordine
- abuzul de autoritate pentru a obține calitatea de autor sau coautor al publicațiilor persoanelor din subordine ori pentru a obține salarizare, remunerare sau alte beneficii materiale pentru soți, afini ori rude până la gradul al II-lea inclusiv

Dacă proiectul legii învățământului superior va menține aceste prevederi, va avea efectul amnistierii *de facto* a plagiatorilor și a altor falsificatori. Existența unei durate de prescripție, oricare ar fi ea de la data săvârșirii faptelor, ar lipsi norma sancțiunii de utilitate. În mod particular, termenul de 3 ani propus este oricum unul care nu

corespunde realității, în condițiile în care un proces de analiză a falsurilor, de pildă, durează mai mult de atât, va avea ca efect faptul că niciun vinovat nu va mai fi pedepsit.

Pe de altă parte, proiectul legii învățământului superior propune ca titularul titlului de doctor să poate renunța în mod unilateral și voluntar la titlul obținut oricând crede de cuviință. *„Efectul care va fi provocat de posibilitatea ca autorul unui plagiat să renunțe singur la rezultatul acțiunilor sale va fi contrar interesului protejării dreptului de proprietate al autorului operei. Este ca și cum s-ar permite autorului unui furt oarecare să scape nepedepsit prin simplul fapt al abandonării bunurilor furate”*<sup>12</sup>. Or, dreptul de autor este un drept de proprietate, astfel că folosirea fără autorizare și fără indicarea sursei a operei unei persoane încalcă dreptul de proprietate al acesteia. Prin raportare la aceste elemente, această prevedere din proiectul de lege este contrară art. 44 alin. (1) din Constituție.

Deținerea titlului de doctor poate constitui o condiție pentru accederea într-o funcție, pentru dobândirea unei calități profesionale, a unui statut profesional, iar, uneori, are implicații inclusiv sub aspect patrimonial, acolo unde legiuitorul a înțeles să gratifice persoana care posedă titlul de doctor cu sporuri salariale corespunzătoare acestei pregătiri științifice.

În plus, noile dispoziții din proiectul de lege omit să stabilească în ce măsură sunt afectate raporturile juridice încheiate de persoană în cazul aplicării sancțiunii de anulare a titlului de doctor, astfel că, în viziunea proiectului legii învățământului superior, persoana în cauză ar continua să beneficieze de acele drepturi dobândite în virtutea titlului, deși nu ar mai întruni calitatea care a determinat acordarea acestora.

În cazul plagiatului, tratamentul juridic astfel reglementat prin proiectul de lege legitimează atingerea adusă dreptului de proprietate intelectuală al autorului inițial, în condițiile în care plagiatul are consecințe în plan patrimonial, pe de o parte, și creează posibilitatea ca persoana care s-a abătut de la respectarea standardelor de etică profesională să se bucure în continuare de rezultatul fraudei sale, pe de altă parte.

O atare consecință a legii este inacceptabilă din punct de vedere juridic și social, întrucât încurajează comportamente ilicite și elimină caracterul punitiv și preventiv al sancțiunii de anulare a titlului de doctor (Decizia nr.624/2016).

Potrivit art. 154 alin. (2) din proiectul legii învățământului superior, nu constituie abateri de la normele de etică profesională prezentarea de date contradictorii, diferențele de concepție teoretică, experimentală sau practică, erorile de citare, diferențele de interpretare a datelor precum și diferențele de opinie. Practic, ca să lase o portiță pentru hoția intelectuală, ministerul precizează și ce NU reprezintă abateri de la normele de etică profesională. Astfel, în cazul în care cineva vizează să se apere, va putea argumenta că fapta sa nu a fost plagiat, ci eroare de citare; nu a fost falsificare de date experimentale, ci diferență de interpretare a datelor. Astfel de formulări vagi vor avea ca efect favorizarea plagiatorilor și posibilitatea de a ocoli legea.

#### **Direcții posibile pentru remedierea acestor neajunsuri:**

→ Eliminarea prescripției extinctive prevăzută în prezent la art. 154 alin. (1) din

---

<sup>12</sup> Decizia CCR nr.624/2016

- proiectul legii învățământului superior, astfel încât să se asigure o protecție reală a persoanelor ce pot suferi prejudicii, repararea daunelor, și în mod special, asigurarea protecției drepturilor de autor
- Eliminarea posibilității de renunțare în mod unilateral și voluntar la titlul de doctor de către titular
  - Reglementarea răspunderii juridice cu stabilirea unor sancțiuni concrete atât pentru doctorand, cât și pentru școala doctorală și conducătorul de doctorat, astfel încât urmarea firească a sancțiunii anulării titlului de doctor să fie înlăturarea tuturor efectelor produse, potrivit principiului repunerii în situația anterioară emiterii titlului de doctor
  - Pentru a descuraja fraudele intelectuale, a preveni abaterile grave de la etica profesională, precum și pentru a proteja drepturile de autor și pe cei care au contribuit în mod real și efectiv la activitatea științifică, ministerul trebuie să stabilească în mod concret întinderea abaterilor de la etica profesională
  - Introducerea unei obligații în sarcina elevilor, încă de la nivel gimnazial, de a respecta normele de etică în redactarea lucrărilor lor, de a asigura originalitatea conținutului acestora, precum și a unui sistem de verificare a încălcării drepturilor de proprietate intelectuală a altei persoane și toleranță zero față de orice formă de plagiat începând cu clasa a IX-a.

## **7. Eliminarea din schemă a Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare**

### **Analiza propunerilor ministerului:**

De treizeci de ani, universitățile din România nu văd fraudele de la examene, fie că vorbim despre evaluarea pe parcurs, fie că vorbim despre cele pentru obținerea diplomelor și titlurilor. Datorită admirabilei munci de expunere a imposturii desfășurată în ultimii ani în special de jurnaliști ca Emilia Șercan, fenomenul de plagiat în obținerea titlului de doctor a devenit vizibil pentru public, dar universitățile manifestă și în această privință aceeași orbire. CNATDCU nu este cea mai eficientă instituție, însă este singura instituție care totuși a avut curajul să ridice batista de pe țambal în ceea ce privește plagiatele unor persoane foarte importante și expuse public. De aceea, reacția publică manifestată în ultimele săptămâni denotă teama că toate scandalurile care vizează plagiatele vor fi mușamalizate la nivelul instituțiilor de învățământ superior și face ca desființarea CNATDCU să fie acum inoportună.

**Direcție posibilă pentru remedierea acestor neajunsuri:** Menținerea CNADTCU ca organism central independent de decizia politică a ministrului educației, cu următoarele atribuții:

- colectare de date și screening pentru fiecare universitate
- realizarea unei programe pentru un modul universitar obligatoriu de etică academică, tehnici de redactare a lucrărilor de cercetare și drepturi de autor
- soluționarea acuzațiilor de plagiat și de alte forme de fraudă universitară, cu celeritate și pe baza unor criterii clare de integritate.

Pe lângă aceste probleme mai sunt și altele de rezolvat la cele două proiecte. Printre ele, mai enumerăm:

- Armonizarea proiectelor de lege cu legislație în vigoare astăzi. Cu titlu de exemplu, Legea nr.224/19.07.2022 publicată în Monitorul Oficial nr.728/20.07.2022.
- Armonizarea acestora cu legislație europeană în materie
- Eliminarea contradicțiilor și inadvertențelor din proiecte. Cu titlu de exemplu, există prevederi cu privire la alocația copilului, care este deja reglementată în altă lege.

Având în vedere toate argumentele expuse anterior, reiterăm solicitările formulate:

- Retragerea celor două proiecte de legi
- Repornirea de la zero a elaborării unei noi legislații cu adevărat reformatoare și vizionare
- Ancorarea procesului de elaborare în realitate și în soluții substanțiale și concrete la problemele identificate în sistem
- Respectarea întocmai a legislației de tehnică legislativă, în special pentru elaborarea și adoptarea proiectelor de legi de importanță și complexitate deosebită
- Organizarea unor dezbateri tematice aplicate cu actorii din sistem și cu societatea civilă
- Retragerea persoanelor care au ghidat total greșit acest proces

În final, reiterăm cele 4 direcții strategice ale Uniunii Salvați România în domeniul educației:

- 1. educația tratată ca un sistem unitar având în centrul politicilor de educație elevul și studentul;**
- 2. educația ca bază etică a societății**
- 3. un management adevărat la nivelul școlii**
- 4. toții copiii la școală - reducerea abandonului școlar este un obiectiv de țară.**

Cu încredere în necesitatea unei dezbateri autentice și a îmbunătățirii consistente a propunerilor Ministerului Educației,

Parlamentarii USR din Comisiile pentru învățământ ale Camerei Deputaților și Senatului.